

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างในการพัฒนาด้านการจัดสรร
ทรัพยากรทางทะเลบนอ่าวบ้านดอน หมู่บ้านคลองราง
ตำบลลิเล็ด อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี *

Structural Violence in the Development of Marine Resource
Allocation on Ban Don Bay, Khlong Rang Village, Lee Led
Subdistrict, Phun Phin District, Surat Thani Province

ปรพร เต็งเจียง

Poraporn Tengchiang

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Political Science and Public Administration,

Chiang Mai University

Email: sayparntengchiang@gmail.com

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน สังคมไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนา
ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการพัฒนาอาจส่งผลกระทบต่อชุมชน งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์
เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของความรุนแรงเชิงโครงสร้างในการพัฒนาด้านการจัดสรรทรัพยากรทาง
ทะเลบนอ่าวบ้านดอน ณ หมู่บ้านคลองราง ตำบลลิเล็ด อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ที่สร้างความไม่เท่าเทียมระหว่างชาวประมงพื้นบ้านและผู้ประกอบการ ตลอดจนแสวงหา
แนวทางการพัฒนารูปแบบใหม่ที่สามารถแก้ปัญหาความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และสร้างความ
ยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรทางทะเลร่วมกัน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการพัฒนา สามเหลี่ยมความ

* ได้รับความเห็นชอบ: 6 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 23 มิถุนายน 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 4 กรกฎาคม 2566

รุนแรง และกลุ่มผลประโยชน์ งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ลักษณะของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง แบ่งเป็น 3 รูปแบบ 1) โครงการ Sea Food Bank ปี พ.ศ. 2547 2) มติประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2557 และ 3) การบังคับใช้กฎหมายและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ซึ่งทั้ง 3 รูปแบบ ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการใช้ทรัพยากรทางทะเลระหว่างชาวประมงพื้นบ้านและผู้ประกอบการ จนนำไปสู่ความขัดแย้งที่บานปลายไปสู่การใช้ความรุนแรง

ท่ามกลางความขัดแย้ง ได้เกิดกลุ่มผลประโยชน์อย่างชาวประมงพื้นบ้าน ผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ภาคประชาสังคม นักวิชาการ ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) สุราษฎร์ธานี และสื่อ จุดสนใจของกลุ่มผลประโยชน์จะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมาเป็นแม่แบบและตัวชี้วัด ทั้งสิ้น 6 เป้าหมาย จะแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 มีเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และหน่วยงาน ลดปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงก่อน ระยะที่ 2 มีเป้าหมายเพื่อสร้างความยั่งยืนในการจัดสรรพื้นที่ในการใช้ทรัพยากร รวมถึงการดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

คำสำคัญ: ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง; การจัดสรรทรัพยากรทางทะเล; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

At present, society is not only driven by economic development but also to social and environmental development because the development can affect to the community. This research aims to study the development of marine resource allocation in Ban Don Bay, Khlong Rang Village, Lee Led Subdistrict, Phun Phin District, Surat Thani Province, which has caused structural violence in the community. It investigates the resulting inequality between local fishermen and entrepreneurs. The objective is to identify new development methods that can solve the problem of structural violence and promote the sustainable use of

marine resources. This research is a qualitative research that data were collected through in-depth interviews and observation.

The study found that the form of structural violence is divided into 3 which are 1) Sea Food Bank Project in 2004, 2) Surat Thani provincial consensus in 2014 and 3) Law enforcement and operational efficiency of local government. These three forms cause inequality in access to marine resources that led to conflicts between local fishermen and entrepreneurs and finally, the conflict escalate to direct violence.

Throughout the conflict, the interest groups have been formed that consist of local fishermen, entrepreneurs, stakeholders such as local government, civil society, scholar, Thai Maritime Enforcement Command Center 2, Surat Thani and reporter. The interests of these interest groups lead to a problem solutions by using 6 Sustainable Development Goals as a model and indicator and divided to 2 phases. Phases 1 aim to develop the humans and organization potential, reduce conflicts and violence first. Then, phases 2 aim to create sustainability in the marine resource allocation including joint actions between stakeholders.

Keywords: structural violence; marine resource allocation; sustainable development.

1. บทนำ

แนวคิดการพัฒนาถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก โดยเฉพาะการฟื้นฟูประเทศในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ถึงแม้ว่าจะมีการนำแนวคิดการพัฒนาไปปรับใช้อย่างหลากหลาย สุดท้ายแนวทางในการพัฒนายังคงอยู่บนพื้นฐานเดียวกัน นั่นก็คือการพัฒนาให้ก้าวทันกับประเทศโลกตะวันตก ในช่วงแรก แนวคิดการพัฒนาถูกนำมาใช้ในด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ภายหลังแนวคิดการพัฒนาถูกนำไปใช้อธิบายด้านอื่นมากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) จึงถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบโจทย์กระแสการพัฒนาของโลก โดยยึดการพัฒนาเศรษฐกิจไปพร้อม ๆ กับการรักษาสิ่งแวดล้อม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเปรียบเสมือนการพัฒนาทางเลือกที่สามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกันได้

การพัฒนา ยังถูกนำมาศึกษาในกลุ่มของนักคิดภายหลังการพัฒนา ซึ่งปฏิเสธทฤษฎีทันสมัย ที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจรวมถึงเทคโนโลยี แต่ในขณะเดียวกันการพัฒนาดังกล่าวกลับส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและขาดการคำนึงถึงประเด็นทางสังคม อย่างเช่นงานศึกษาของ บงกชมาศ เอกเอี่ยม (2564) ที่ศึกษาแนวคิดหลังการพัฒนาผ่านการเสนอการพัฒนาทางเลือก โดยการพัฒนาควรมาจากชุมชนจริง ๆ เพราะชุมชนเป็นกลุ่มคนที่เข้าใจท้องถิ่นของตนดีที่สุด จะทำให้ชุมชนนั้นสามารถปรับตัวภายในสังคมได้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่เกิดขึ้นบนอ่าวบ้านดอน ณ หมู่บ้านคลองราง กลับไม่ได้ถูกขับเคลื่อนโดยคนในชุมชน ส่งผลให้การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติอย่างลูกหอยแครงเพื่อการดำรงชีพไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งการถูกลดทอนศักยภาพในการเข้าถึงความเท่าเทียมในด้านต่าง ๆ เป็นปรากฏการณ์ของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคม (Galtung, 1969)

ตามแนวคิดทฤษฎีสามเหลี่ยมความรุนแรงของโยฮัน กัลตุง ความรุนแรงไม่ได้มีนิยามเพียงแค่การบีบบังคับทางร่างกาย หรือความรุนแรงทางตรงเท่านั้น แต่ความรุนแรงยังให้นิยามที่ครอบคลุมถึงปรากฏการณ์ที่สร้างระยะห่างระหว่างความจริง (Actual) และศักยภาพที่ทำได้ (Potential) หรือความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นความรุนแรงที่ไปขัดขวางหรือลดทอนเป้าหมายของมนุษย์จนไม่สามารถบรรลุศักยภาพของตนเอง ทั้ง ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐมีศักยภาพในการตอบสนองความต้องการนั้นได้ นอกจากนั้น ยังมีความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ที่มาในรูปแบบของความเชื่อและค่านิยม ที่คอยสร้างความเป็นปกติให้กับความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงทางตรงด้วย

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างยังถูกนำไปใช้ศึกษาและวิเคราะห์อย่างหลากหลาย เนื่องจากการทำงานของความรุนแรงเชิงโครงสร้างมีลักษณะที่แยบยล สามารถแฝงตัวอยู่ในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรา โดยที่เราซึมซับความคิดเหล่านั้นเข้ามาแบบไม่รู้ตัว เช่น การให้ความสำคัญแค่อาชีพได้อาชีพหนึ่ง การกระทำอันมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐที่ส่งผลต่อการเลือกปฏิบัติ เป็นต้น จะเห็นได้จากงานศึกษาของ ทรศวรรณ มุสิกะ (2557) ที่ให้คำอธิบายว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

เกิดจากกลุ่มคนมีอำนาจที่เอาเปรียบกลุ่มคนด้อยอำนาจ เกิดความไม่เท่าเทียม ส่งผลให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเสียผลประโยชน์

เมื่อความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรทางทะเลบนอ่าวบ้านดอน หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่จึงต้องเข้ามาจัดการปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น แต่ผลลัพธ์ที่ได้คือ ความขัดแย้งบานปลายสู่การใช้ความรุนแรง ส่งผลให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ขึ้นมากมาย เช่น กลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน กลุ่มผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ภาคประชาสังคม นักวิชาการ ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) สุราษฎร์ธานี และสื่อ โดยในแต่ละกลุ่มก็มีจุดยืนในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทหอยแครงบนอ่าวบ้านดอนที่แตกต่างกัน

เนื่องจากความสำคัญของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คือ การแสวงหาแนวทางการพัฒนารูปแบบใหม่ให้กับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงเชิงโครงสร้างในรูปแบบของการพัฒนาด้านการจัดสรรพื้นที่ในการใช้ทรัพยากรทางทะเลของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นกลุ่มผลประโยชน์จึงมีความสำคัญอย่างมากในการนำมาศึกษาจุดยืนของกลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถขับเคลื่อนกฎหมาย นโยบาย และข้อตกลงภายในประเทศหรือภายในสังคมนั้น ๆ ได้

จากงานศึกษาของ อัทธชชัย เอื้อหยิ่งศักดิ์ (2558) ที่ศึกษาเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา โดยชาวประมงกวนพะเยาเป็นตัวอย่างหนึ่งของการรวมกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้มแข็งจากผลกระทบที่ชาวประมงกวนพะเยาได้รับ ส่งผลให้เกิดการก่อตั้งกลุ่มเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยาขึ้น ในช่วงแรกจะเป็นกลุ่มที่ไม่มีโครงสร้างแน่นอน แต่ภายหลังมีการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการมากขึ้น มีฐานอำนาจในการเจรจากับเจ้าหน้าที่ประมง และสามารถลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของความรุนแรงเชิงโครงสร้างในการพัฒนาด้านการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลบนอ่าวบ้านดอน ณ หมู่บ้านคลองราง ตำบลลิเล็ด อำเภอฟุนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนารูปแบบใหม่ที่สามารถแก้ปัญหาความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และสร้างความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรทางทะเลร่วมกัน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตงานวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ในการพัฒนาด้านการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลของหน่วยงานภาครัฐที่สร้างความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรทางทะเล เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวประมงพื้นบ้านและผู้ประกอบการ และได้บานปลายไปสู่ความรุนแรง ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งการรวมกลุ่มผลประโยชน์จะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางการพัฒนารูปแบบใหม่ที่จะสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนได้ ผ่านการผนวกรวมกันของ 3 แนวคิดทฤษฎี คือ การพัฒนา ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และกลุ่มผลประโยชน์

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ในงานวิจัยชิ้นนี้ คือ หมู่บ้านคลองราง ตำบลลิเล็ด อำเภอบุพผิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นชุมชนชาวประมงพื้นบ้านที่อาศัยอยู่ติดกับทะเลอ่าวบ้านดอน มีจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพชาวประมงมากที่สุดในตำบลลิเล็ด

1.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา วิจัยชิ้นนี้ เป็นงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและความรุนแรง ช่วงเวลาของการศึกษาจึงเป็นช่วงเวลาภายหลังความรุนแรง โดยเป็นช่วงระยะเวลา ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 ถึงแม้ว่าช่วงเวลาที่ศึกษาจะเป็นช่วงเวลาภายหลังความรุนแรง แต่ความขัดแย้งยังคงไม่หายไป ยังมีโอกาสที่จะกลับมาเป็นพื้นที่ก่อนเกิดความรุนแรงได้อีกครั้ง

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จะแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย ตัวแทนกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน ตัวแทนผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชนและหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล สุราษฎร์ธานีสุราษฎร์ธานี และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น นักวิชาการและสื่อ

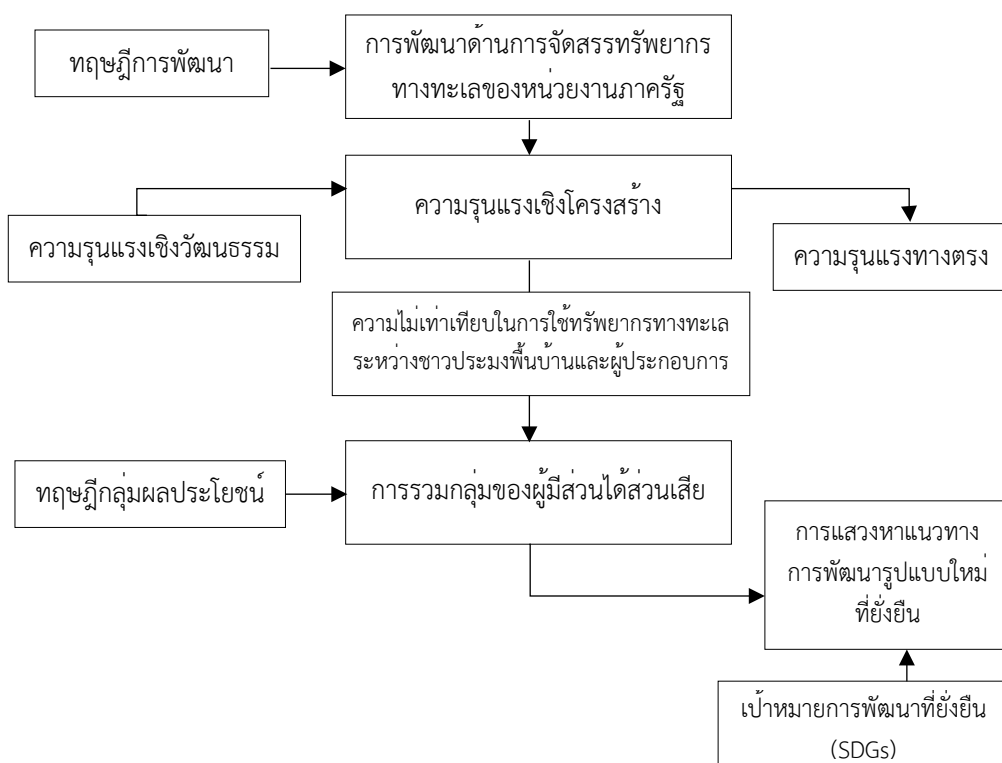
3. วิธีการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การศึกษางานวิจัยจากเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ประกอบไปด้วย สัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา จะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง โดยคำถามทั้ง 2 รูปแบบจะใช้คำถามแบบปลายเปิด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาจัดกลุ่มของข้อมูล ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างในการพัฒนาด้านการจัดสรรทรัพยากร

ทางทะเลบนอ่าวบ้านดอน และการรวมกลุ่มผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้ง 2 กลุ่มมาเชื่อมโยงกันเพื่อแสวงหาข้อค้นพบตามจุดประสงค์วิจัย

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้างในการจัดสรรทรัพยากรบนอ่าวบ้านดอนแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. **โครงการ Sea Food Bank** ภายใต้นโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุนในปี พ.ศ. 2547 หรือความรุนแรงเชิงโครงสร้างในมิติด้านนโยบาย มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งเพื่อการส่งออกของประเทศ และสร้างฐานการผลิตอาหารทะเลเพื่อทดแทนการ

ผลิตโดยธรรมชาติ แต่กลับส่งผลให้ชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรทางทะเลได้ เนื่องจากทะเลถูกครอบครองโดยกลุ่มนายทุน

2. มติประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2557 หรือความรุนแรงเชิงโครงสร้างในมิติด้านการจัดการความขัดแย้ง หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้เข้ามาจัดการปัญหาความขัดแย้งผ่านการประกาศมติประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใจความสำคัญ คือ กำหนดให้มีการจัดสรรพื้นที่บนอ่าวบ้านดอน ในระยะ 1,000 เมตรห่างจากชายฝั่ง ห้ามมีการสร้างขนำและคอกหอยเพื่อเพาะเลี้ยงหอยแครง ให้เป็นพื้นที่สาธารณะ สามารถทำมาหากินได้ แต่ความไม่ชัดเจนของมติดังกล่าว ทำให้เกิดช่องว่างขึ้น เกิดการบุกรุกพื้นที่สาธารณะในเขตระยะ 1,000 เมตร ออกไป ชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถทำการประมงในรูปแบบอื่นนอกเหนือจากการเก็บหอยแครงได้ เพราะโดนกีดกันพื้นที่จากผู้ประกอบการ ความขัดแย้งจึงได้บานปลายไปสู่ความรุนแรงในปี พ.ศ. 2563 เช่น การใช้อาวุธและทำลายทรัพย์สิน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การจัดการความขัดแย้งของหน่วยงานภาครัฐนั้นล้มเหลว

3. การบังคับใช้กฎหมายและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ หรือความรุนแรงเชิงโครงสร้างในมิติด้านการดำเนินงาน เมื่อเกิดความรุนแรงขึ้นในพื้นที่ตำบลลิเล็ด ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล สุราษฎร์ธานีต้องเข้ามามีบทบาทในฐานะตัวแทนของรัฐบาล ผ่านการสั่งรื้อถอนขนำและคอกหอยที่ผิดกฎหมาย และสามารถคืนพื้นที่สาธารณะให้กับจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ในปี พ.ศ. 2564 แต่ความความรุนแรงเชิงโครงสร้างยังคงอยู่ แบ่งได้ออกเป็น 3 ด้านด้วยกันคือ 1) การบังคับใช้กฎหมายเครื่องมือประมงระหว่างชาวประมงพื้นบ้านและผู้ประกอบการบางกลุ่ม ยังมีการใช้เครื่องมือประมงผิดกฎหมาย ซึ่งกลุ่มผู้ใช้เหล่านั้นกลับถูกละเลยจากเจ้าหน้าที่ 2) การถือกฎหมายคนละฉบับระหว่างสำนักงานประมงประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานีและสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกรมประมงมีนโยบายส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งทะเลให้กับชาวประมงพื้นบ้าน แต่กรมเจ้าท่ากลับไม่อนุญาตให้มีการสร้างขนำสำหรับเผ้าคอกหอย ซึ่งการไม่บูรณาการร่วมกันของกฎหมายส่งผลให้การดำเนินงานมีความล่าช้า 3) ประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ คณะกรรมการประมงประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี สัดส่วนของคณะกรรมการเอื้อให้เกิดความไม่ยุติธรรมในกระบวนการพิจารณา และอุปสรรคด้านการดำเนินงาน เช่น บุคลากร เครื่องมือ และงบประมาณ ล้วนเป็นปัจจัยที่กระทบต่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานภาครัฐ

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างทั้ง 3 รูปแบบ สร้างความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรทางทะเล ทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการแสวงหาแนวทางแก้ไข ปัญหาข้อพิพาทหอยแครง ซึ่งกลุ่มผลประโยชน์เหล่านั้นต่างมีจุดยืนในแนวทางการแก้ไข ปัญหาข้อพิพาทหอยแครงที่แตกต่างกันออกไป

จุดยืนของกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน คือ ไม่สนับสนุนการมีคอกหอย ซึ่งควรทำให้เป็นพื้นที่ของส่วนรวม เนื่องจากคอกหอยส่งผลกระทบต่อการค้ารังซีฟ (ตัวแทนชาวประมงพื้นบ้าน, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2565) ชาวประมงพื้นบ้านถูกกีดกันการเข้าถึงทรัพยากรทางทะเลทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างเช่น การเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแนวทางการแก้ไขปัญหาของชาวประมงพื้นบ้าน เนื่องจากฐานอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองมีไม่เท่าเทียมกับกลุ่มผู้ประกอบการ โดยเฉพาะการมีอยู่ของกลุ่มผู้มีอิทธิพล เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านไม่กล้าแสดงออกถึงความต้องการของกลุ่มได้

จุดยืนของกลุ่มผู้ประกอบการ คือ สนับสนุนให้มีการประกาศพื้นที่อนุญาตเพาะเลี้ยงหอยแครงอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพราะการเพาะเลี้ยงหอยแครงจะช่วยให้ปริมาณลูกหอยแครงเพิ่มมากขึ้น (ตัวแทนผู้ประกอบการเพาะเลี้ยงหอยแครง, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2565) ซึ่งเป็นจุดยืนที่ใกล้เคียงกับผู้นำชุมชนลีเล็ด ที่มีแนวคิดบนฐานการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะชุมชนลีเล็ดมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ ประกอบกับต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนด้วย เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติไม่หมดไปแต่เพิ่มพูนขึ้นในอนาคตจากจุดยืนดังกล่าว ผู้นำชุมชนลีเล็ดจึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำอ่าวลีเล็ดขึ้นมา ซึ่งเป็นกลุ่มที่จดทะเบียนขึ้นเป็นองค์กรประมงท้องถิ่นถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีผู้ประกอบการในพื้นที่เป็นสมาชิก และประธานกลุ่มยังได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเห็นว่ากลุ่มผู้ประกอบการจะมีฐานอำนาจทางการเมืองในการเข้าถึงกระบวนการแก้ไขปัญหามากกว่ากลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ก็ต่างมีจุดยืนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการถือกฎหมายคนละฉบับระหว่างสำนักงานประมงประจำจังหวัดและสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคภาคประชาสังคมและนักวิชาการก็มีจุดยืน คือ การคืนพื้นที่สู่สาธารณะ โดยให้ความสำคัญกับการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติอย่างเท่าเทียม ขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นก็ต้อง

ได้รับการปกป้องคุ้มครอง และฟื้นฟูตนเองได้ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางระบบนิเวศ มีความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นแหล่งเติบโตของสัตว์น้ำวัยอ่อนอย่างพื้นที่อ่าวบ้านดอน

จุดยืนของ ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล สุราษฎร์ธานี คือ การเล็งเห็นความสำคัญของความมั่นคงระดับจังหวัดและระดับชาติ โดยเฉพาะผลประโยชน์ด้าน เศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ซึ่งบทบาทของศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล สุราษฎร์ธานี ภายหลังเรือถอนคอกหอยและขนานที่ผิดกฎหมายออกไป ก็คือ การคงไว้ซึ่งความสงบ เนื่องจากยังคงพบการกระทำผิดอยู่บ่อยครั้ง สะท้อนให้เห็นว่า การนำกฎหมายเข้ามาควบคุมการ กระทำผิด เช่น การส่งเรือถอนขนานที่ผิดกฎหมาย หรือควบคุมการทำประมงผิดกฎหมายเพียง อย่างเดียว สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น

สื่อมวลชน เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการนำเสนอข้อเท็จจริงสู่สาธารณะ แต่สื่อที่มานำเสนอ ข่าวในกรณีข้อพิพาทหอยแครงก็แตกต่างกัน เนื่องจากปัญหาข้อพิพาทหอยแครงเป็นปัญหาที่ ซับซ้อนและมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย การนำเสนอข่าว จึงต้องตระหนักว่าสิ่งที่นำเสนอ ไปเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่ได้ยืนอยู่บนจุดยืนของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สื่อจึงเป็นกลไกสำคัญที่สามารถ ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งไม่ใหบานปลายไปสู่ความรุนแรงได้

จะเห็นว่า จุดยืนในแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มผลประโยชน์ข้างต้นยังขาดการ คำนึงถึง “การจัดการปัญหาความขัดแย้งอย่างยั่งยืน” และการทำความเข้าใจสาเหตุของความ ขัดแย้งไม่ได้เกิดจากคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เกิดจากโครงสร้างที่มีความเยบยล ทำให้คนในสังคม ไม่รับรู้ว่าการล้างเผชญหน้าอยู่กับความรุนแรงเชิงโครงสร้างอยู่ วิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งเสนอแนวทางการ พัฒนารูปแบบใหม่ ที่ครอบคลุมประเด็นปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการ นำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ามาเป็นแม่แบบตัวชี้วัด

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่นำมาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนชาวประมงพื้นบ้านและ แก้ไขปัญหาข้อพิพาทหอยแครง ประกอบด้วย เป้าหมายที่ 10 เป้าหมายที่ 12 เป้าหมายที่ 14 เป้าหมายที่ 15 เป้าหมายที่ 16 และเป้าหมายที่ 17 โดยการเลือกใช้เป้าหมายและเป้าประสงค์ ย่อยเป็นการประเมินของผู้วิจัยบนฐานความเหมาะสมกับปัญหาและบริบทพื้นที่ อ้างอิงจาก สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2564) ผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางพัฒนา ออกเป็น 2 ระยะ ในระยะที่ 1 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และหน่วยงานภาครัฐ แก้ไขปัญหาความรุนแรงเชิงโครงสร้าง แก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงก่อน ดังนี้

- เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาค เป้าประสงค์ 10.2 ส่งเสริมศักยภาพให้กับชาวประมงพื้นบ้าน โดยเฉพาะการรวมกลุ่มอาชีพและส่งเสริมให้ชาวประมงพื้นบ้านตระหนักถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมของตนเองมากขึ้น และเป้าประสงค์ 10.3 การสร้างหลักประกันว่าจะมีโอกาสที่เท่าเทียม และจัดนโยบายที่เลือกปฏิบัติ โดยจะต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชนว่าพื้นที่อ่าวบ้านดอนบริเวณตำบลลิเล็ด เป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

- เป้าหมายที่ 16 การส่งเสริมสังคมที่สงบสุข ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม เป้าประสงค์ 16.1 ลดความรุนแรงผ่านการนำคู่ขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาท โดยอาจมีนักสันติวิธีหรือเจ้าหน้าที่ร่วมเป็นผู้ไกล่เกลี่ย และแสวงหาแนวทางก้าวข้ามความขัดแย้งเพื่อสร้างผลลัพธ์ชนะ-ชนะ (Win-Win Situation) เช่น คอกหอยเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนท่าแหลงเพาะชำหอยเล็ก เป็นต้น แต่การกระทำการทุกอย่างใดอย่างหนึ่งบนอ่าวต้องคำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เป้าประสงค์ที่ 16.3 สร้างหลักประกันการเข้าถึงความยุติธรรมของทุกฝ่าย ผ่านการออกกติกาการใช้อ่าวร่วมกัน เช่น หากมีการทำคอกหอยชาวประมงพื้นบ้านจะไม่ถูกกีดกันการใช้พื้นที่เพื่อการประกอบอาชีพหรือการทำประมงให้รูปแบบอื่น ๆ เป้าประสงค์ที่ 16.6 พัฒนาสถาบันที่มีประสิทธิผล จะต้องมีการบูรณาการกฎหมายให้เหมาะสมกับพื้นที่ การขาดแคลนบุคลากร เครื่องมือ แลงบประมาณ ต้องมีการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นอย่างเหมาะสม และ เป้าประสงค์ที่ 16.7 ส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจที่มีส่วนร่วม โดยจะต้องเปิดโอกาสให้กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน ผ่านการส่งเสริมให้มีการจดทะเบียนกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านตามกฎหมายให้ตัวแทนจากกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านได้เป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการประมง เป็นต้น

ระยะที่ 2 มีเป้าหมายเพื่อสร้างความยั่งยืนในการจัดสรรพื้นที่ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและบนบก รวมถึงการดำเนินการร่วมกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ ดังนี้

- เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืน เป้าประสงค์ 12.2 ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งสัดส่วนพื้นที่เพื่อการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการใช้กลไกกฎหมายเข้ามาควบคุมร่วมด้วย รวมถึงเสริมสร้างการตระหนักรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน และเป้าประสงค์ 12.8 สร้างหลักประกันว่าประชาชนจะตระหนักถึงการพัฒนายั่งยืน โดยต้องเพิ่มหลักสูตรการเป็นพลเมืองโลกและ

การพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับเยาวชน รวมถึงให้ความรู้คนในชุมชน ผ่านการจัดอบรมเสริมสร้างความรู้ และต้องมีการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ

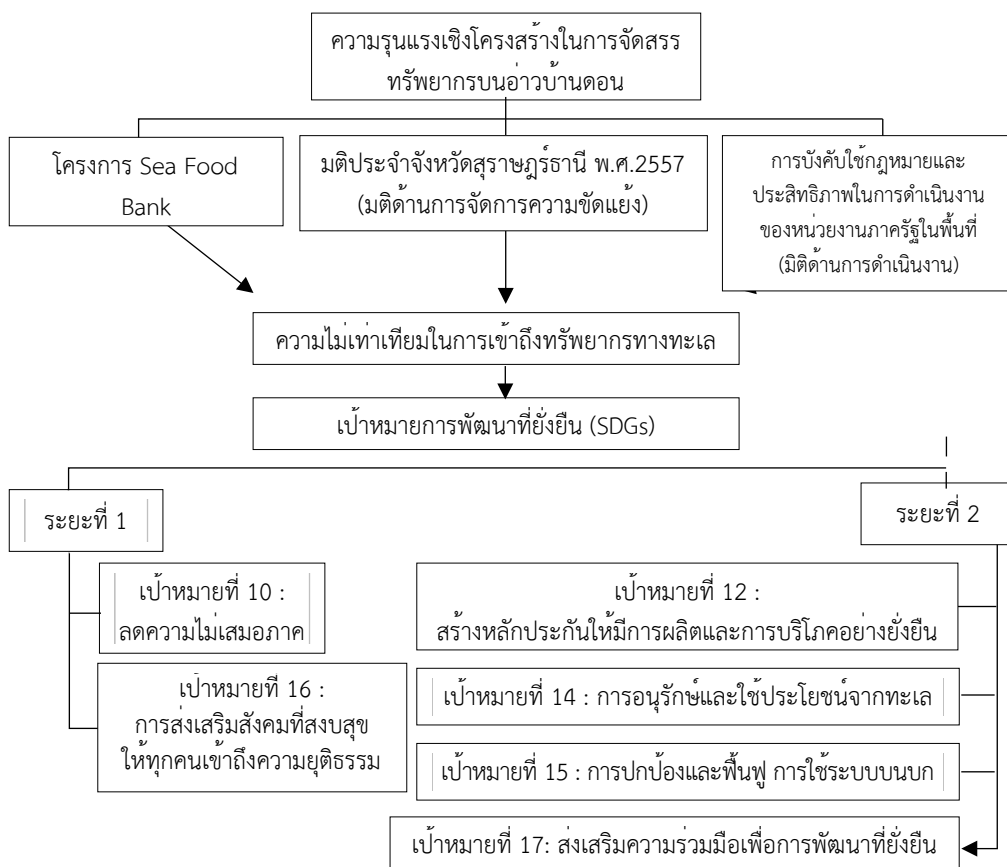
- **เป้าหมายที่ 14 การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทะเล** เป้าประสงค์ 14.2 การบริหารจัดการระบบนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน ผ่านการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การควบคุมสัตว์น้ำวัยอ่อน การควบคุมการจับสัตว์น้ำที่เกินศักยภาพของระบบนิเวศ การใช้เครื่องมือประมง และควบคุมของเสียจากครีวเรือน ชุมชน และอุตสาหกรรม เปิดโอกาสให้ชาวประมงพื้นบ้านได้จัดทำแผนอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลด้วยตนเอง และต้องทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อติดตามและตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศอย่างสม่ำเสมอ

- **เป้าหมายที่ 15 การปกป้องและฟื้นฟู การใช้ระบบนิเวศบนบก** เป้าประสงค์ 15.1 ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศบนบก ผ่านการกำหนดแบบแผนการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนของชุมชน เช่น ห้ามบุกรุกพื้นที่ป่า ยุติการตัดไม้ทำลายป่า สร้างระบบการบริหารทรัพยากรและปกป้องพื้นที่ป่าชายเลนให้มีประสิทธิภาพ เช่น การแบ่งสัดส่วนเจ้าหน้าที่รับผิดชอบพื้นที่ป่าชายเลนให้เพียงพอ รวมถึงการติดตามการเพิ่มขึ้นและลดลงของจำนวนป่าชายเลน และต้องสร้างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับชุมชน

- **เป้าหมายที่ 17 ส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน** เป้าประสงค์ 17.17 ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ประชาสังคม และชุมชน ผ่านการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ต้องบูรณาการทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้น และต้องกำหนดเงื่อนไขการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน อาจจะเริ่มต้นจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้

จากผลการศึกษาวิจัยข้างต้น สามารถสรุปได้ออกเป็นแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 2. ผลการศึกษาวิจัย

5. อภิปรายผลการวิจัย

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างบนอ่าวบ้านดอน มาจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศผ่านการจัดสรรพื้นที่สาธารณะในการใช้ทรัพยากรทางทะเล แต่เป็นการจัดสรรพื้นที่บนฐานการพัฒนาเพียงมุมเดียว โครงการ Sea Food Bank ที่ส่งเสริมอาชีพให้กับชาวประมงพื้นบ้านโดยการนำสินทรัพย์มาแปลงเป็นทุน กลับขาดการคำนึงถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น ค่าความเค็ม เมื่อค่าความเค็มไม่เหมาะสม หอยแครงก็จะตาย เมื่อหอยแครงตายก็จะขาดทุน เมื่อขาดทุนก็เป็นหนี้สินเพิ่มขึ้น โครงการ Sea Food Bank ยังมีเป้าหมายในการสร้างฐานการผลิตอาหารทะเลเพื่อทดแทนการผลิตจากธรรมชาติ แต่กลับส่งผลให้เกิดการบุกรุกพื้นที่สาธารณะมากขึ้น หรือ

Actual ทั้ง ๆ ที่ชาวประมงพื้นบ้านมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตนเองอยู่แล้ว หรือ Potential ที่สามารถสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้ไม่ต่างกับกลุ่มนายทุน ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์ที่เป้าหมายของมนุษย์อยู่ต่ำกว่าศักยภาพที่มนุษย์จะทำได้ สอดคล้องกับงานศึกษาของ วันลพ สุขผดุง (2550) ที่พบว่า การขยายตัวของการพัฒนากระแสหลัก สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน และถึงแม้ว่าการนโยบายการพัฒนาจะเกิดขึ้นมาหลายปีแล้ว แต่ผลกระทบของการพัฒนาที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ยังส่งผลกระทบต่อชุมชนจนถึงปัจจุบัน

ประกาศมติประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี ถึงแม้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง แต่กลับตอกย้ำความไม่เท่าเทียมในการใช้ทรัพยากรทางทะเลระหว่างชาวประมงพื้นบ้านและผู้ประกอบการมากขึ้น ซึ่งสะท้อนความไม่เข้าใจในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ท้ายที่สุดก็ได้บานปลายไปสู่ความรุนแรง (Actual) ทั้ง ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐสามารถเป็นกลไกสำคัญในการไกล่เกลี่ยและจัดการกับความขัดแย้งได้ (Potential)

ประสิทธิภาพในการดำเนินการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทหอยแครงของหน่วยงานภาครัฐสะท้อนให้เห็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ไม่เอื้อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น (Actual) โดยเฉพาะการขาดบุคลากร เครื่องมือ และงบประมาณที่ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน ถึงแม้ว่าจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยตรง และมีศักยภาพที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ (Potential) ยกตัวอย่างเช่น สำนักงานประมงประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานีไม่มีเรือเป็นของตนเอง ทั้ง ๆ ที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง (ตัวแทนศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2565)

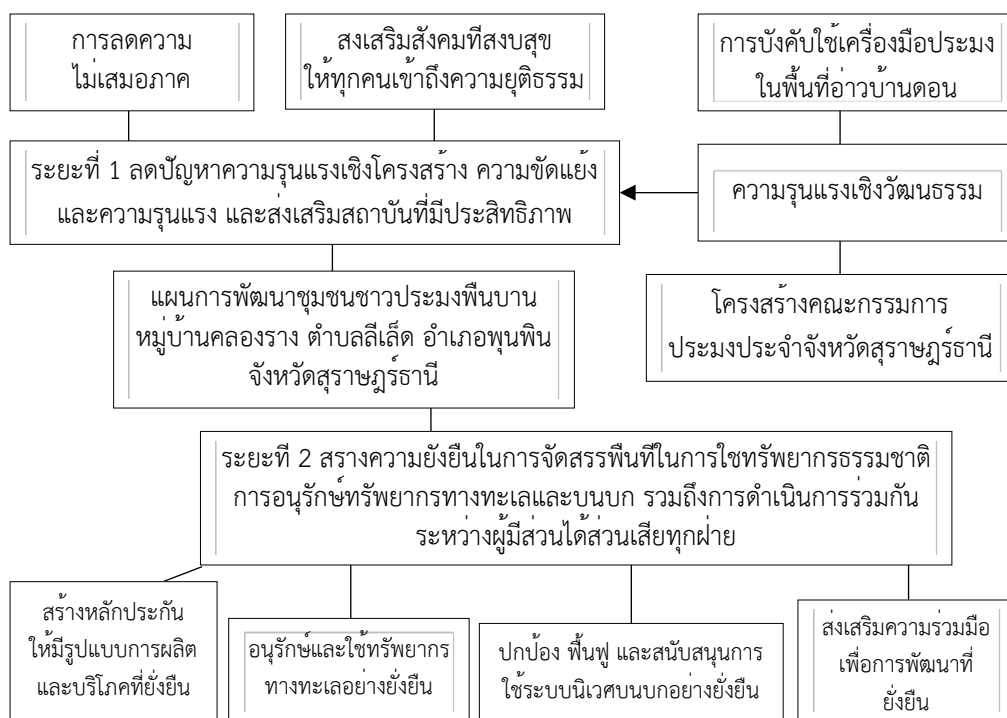
การรวมกลุ่มของชาวประมงพื้นบ้าน ณ หมู่บ้านคลองราง ถึงแม้จะเป็นเพียงแค่การรวมกลุ่มกันชั่วคราวและไม่เป็นทางการ อย่างเช่นงานศึกษาของ อัมพทชัย เอื้อหิรัญศักดิ์ (2558) ที่ค้นพบว่าการรวมกลุ่มของชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยาสามารถสร้างฐานอำนาจในการเจรจาให้กับกลุ่มของตนเองได้สำเร็จ ถึงแม้ว่าในช่วงแรกจะเป็นการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ แต่ผลการวิจัยชิ้นนี้กลับพบว่า ชาวประมงพื้นบ้าน ณ หมู่บ้านคลองราง ไม่สามารถสร้างฐานอำนาจให้กับกลุ่มของตนเองได้ เนื่องจากการมีอยู่ของกลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ ซึ่งไปสอดคล้องกับงานศึกษาของ นุชนาฏ สุขเอม (2550) ที่พบว่า กลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มต้องแสวงหาอำนาจทางการเมืองจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เพื่อผลประโยชน์ด้านนโยบาย ซึ่งชี้ให้เห็นว่า

การรวมกลุ่มผลประโยชน์ไม่สามารถสร้างฐานอำนาจได้กับทุกบริบท ต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย โดยเฉพาะฐานอำนาจทางการเมือง ที่มีความสำคัญต่อการรวมกลุ่มประโยชน์ที่เข้มแข็งได้

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องความรุนแรงเชิงโครงสร้างในการพัฒนาด้านการจัดสรรทรัพยากรทางทะเลบนอ่าวบ้านดอน หมู่บ้านคลองราง ตำบลลิเล็ด อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้กรอบการพัฒนารูปแบบใหม่ที่ครอบคลุมปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

ภาพที่ 3. แผนการพัฒนาชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน หมู่บ้านคลองราง ตำบลลิเล็ด อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การแสวงหาแนวทางพัฒนารูปแบบใหม่ให้กับชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน ณ หมู่บ้านคลองราง ตำบลลิเล็ด อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องอาศัยการทำความเข้าใจถึงสาเหตุ

ของความขัดแย้งที่มาจากปัญหาความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นปัญหาที่ยังขาดการคำนึงถึง และให้ความใส่ใจ ดังนั้น แผนการพัฒนายจะแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ต้องมุ่งเน้นการลดปัญหาความรุนแรงเชิงโครงสร้างก่อน ไม่ว่าจะเป็นการลดความไม่เสมอภาค ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความยุติธรรม เมื่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐดีขึ้น จึงเข้าสู่ระยะที่ 2 ที่มุ่งเน้นความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและทางบก รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือกันอย่างเป็นเครือข่าย

แต่ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อแผนการพัฒนาชุมชนชาวประมงพื้นบ้านได้ นั่นก็คือ ปัญหาความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาในระยะที่ 1 ที่จะพบเห็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมคอยทำหน้าที่สร้างความเป็นปกติให้กับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ยกตัวอย่างเช่น การบังคับใช้กฎหมายเครื่องมือประมงที่ละเลยกลุ่มผู้มีอิทธิพล และโครงสร้างคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดที่สะท้อนให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันในเชิงอำนาจ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทหอยแครงบนอ่าวบ้านดอน นอกจากจะต้องแก้ไขปัญหามความรุนแรงเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นปัญหาหลักที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรทางทะเลแล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัญหาความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่สร้างความชอบธรรมกับความรุนแรงเชิงโครงสร้างด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาข้อพิพาทหอยแครง มีกลุ่มผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ส่งผลให้ปัญหามีความซับซ้อนและขาดการคำนึงถึงสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้น หน่วยงานภาครัฐจะต้องเป็นกลไกสำคัญในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ผ่านการสร้างผลลัพธ์ระยะ-สั้น โดยต้องอาศัยตัวกลางที่เชี่ยวชาญในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง
2. บุคลากรกฎหมายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ โดยต้องเอื้อให้เกิดความรวดเร็ว และเหมาะสมกับปัญหาและบริบทพื้นที่ รวมถึงต้องมีการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นมากขึ้น
3. คณะกรรมการประมงประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะต้องเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านมากขึ้น ลดอำนาจของหน่วยงานภาครัฐลง โดยเปิดโอกาสให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการพิจารณาได้ ส่งเสริมสิทธิในการแสดงออกอย่างเท่าเทียม และรับประกันว่าการแสดงออกจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการจัดสรรพื้นที่ในการใช้ทรัพยากรภายในชุมชน ผ่านการจัดทำกติกาการใช้บ้านดอนให้ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน และส่งเสริมความเข้มแข็งให้กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านในการใช้ทรัพยากรทางทะเลให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. ส่งเสริมการพัฒนาชุมชน โดยให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถจัดการตนเองได้ และจะต้องใช้กลไกทางกฎหมายควบคู่ไปด้วย เนื่องจากการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่สาธารณะอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้

6. ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงกระบวนการพัฒนาได้อย่างเท่าเทียมและยุติธรรม

เอกสารอ้างอิง

ทรศวรรณ มุสิกะ. (2557). ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากวรรณกรรมร่วมสมัยของนักเขียนภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

นุชนาฏ สุขเอม. (2550). การแข่งขันทางเศรษฐกิจและการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. สืบค้นจาก

<https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:108415>

บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2564). แนวคิดหลังการพัฒนา: เส้นทางการพัฒนาในยุคหลังการพัฒนา. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 4(1), 160-180.

วันลพ สุขผดุง. (2550). วิฤตของการพัฒนากระแสหลักกับการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (การค้นคว้าแบบอิสระ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. สืบค้นจาก <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/info/item/dc:142590>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. สืบค้นจาก <https://sdgs.nesdc.go.th/>

อัมพชัย เอื้อหิรัญศักดิ์. (2558). ความขัดแย้งระหว่างกรมประมงกับเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้าน
กว๊านพะเยาในการทำประมงพื้นบ้านบริเวณกว๊านพะเยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167-191.